

T

NSA OF S-NSO: EEN KWESTIE VAN KIEZEN!

Sinds dit schooljaar zijn alle basisscholen verplicht naschoolse opvang aan te (la-)bieden. Voor kinderen telt vooral dat het daar leuk en afwisselend is. Sport, spel en bewegen is favoriet bij heel veel kinderen. Dus sportieve naschoolse opvang (S-NSO) of naschoolse sportieve activiteiten (NSA)! Maar zo makkelijk gaat dat niet. Wat is er voor nodig en welke keuzes liggen aan de basis om te kiezen voor sportieve opvang dan wel sportieve naschoolse activiteiten?

Het Nederlands instituut voor Sport en Beweging heeft in opdracht van VWS onderzocht wat de behoeften en de overwegingen in de praktijk zijn. Het zal u niet verbazen dat hierin voor de vakdocent mogelijk een belangrijke rol is weggelegd om kinderen ook naschools meer beweegkansen te bieden. **Door: Danny van Dijk**

DE BELEIDSCONTEXT

Eind 2005 is een amendement aangenomen op de sportnota (Van der Sande/Verbeet) dat inzet op de kwaliteit en aantrekkelijkheid van de naschoolse opvang. Sportactiviteiten direct na schooltijd moeten kinderen op jonge leeftijd in contact brengen met sport. Het gaat erom aantrekkelijke (dag)ar-

rangementen aan te bieden voor schoolgaande jeugd in de basisschoolleeftijd. Samenwerking tussen scholen, sportverenigingen en organisaties voor buitenschoolse opvang moeten dat mogelijk maken.

Het amendement Van der Sande/Verbeet heeft zowel betrekking op sportieve naschoolse opvang (S-NSO) als op naschoolse sportactiviteiten (NSA). In het geval van 'opvang'

FOTO: SPORTSERVICEBUREAU LEIDEN

moet voldaan worden aan de eisen van de Wet Kinderopvang (wet KO) en in principe geleverd worden door een kinderopvangorganisatie. Scholen en derden, waaronder sportverenigingen, kunnen ook naschoolse sportactiviteiten organiseren die niet onder dit wettelijke regime vallen. Deze activiteiten vormen zelden een sluitend en structureel dagarrangement en zijn daarmee dan ook geen invulling van de verplichting tot het organiseren van de buitenschoolse opvang. Naschoolse activiteiten kunnen wél onderdeel vormen van de buitenschoolse opvang.

ONDERZOEKSOOPDRACHT VAN VWS

Eind 2006 is NISB een onderzoek gestart naar de wensen en de haalbaarheid voor lokale initiatieven voor S-NSO en NSA. Daarbij is inzicht in knelpunten in de organisatie en randvoorwaarden nodig. Met die kennis worden gerichte maatregelen voorgesteld aan VWS. Maatregelen die tot (veel) meer locaties met een sportief naschools aanbod leiden, zodat meer kinderen en ouders daar gebruik van kunnen maken. Er gebeurt al veel op dit gebied en dat verdient navolging.

ONDERZOEKSOPEZET

Via een tweetal expertmeetings zijn vier scenario's opgesteld. De scenario's verschillen onderling omdat telkens sprake is van een andere leidende partij. Dat kan de (brede) school zijn, de opvangorganisatie, een vereniging of het lokale sportbedrijf. De scenario's vormden het kader voor de volgende stap: de organisatie van een landelijke bijeenkomst voor belangenpartijen uit het onderwijs, de opvang, de sport en gemeenten. De visie van de belangenpartijen is zo in beeld gebracht. Daarin is het kind- en ouderperspectief meegenomen. Tenslotte heeft NISB via twee veldbijeenkomsten de praktijk zelf aan het woord gelaten. NISB wilde daarmee checken of de visie van de belangenpartijen in lijn ligt met wat de werkvloer realistisch uitvoerbaar acht. In Delft en Groningen hebben directies van scholen, managers van kinderopvangorganisaties, bestuursleden van sportverenigingen, opleidingsmanagers en gemeenteambtenaren gekeken naar de haalbaarheid van een wensenpakket, aangeleverd door hun landelijke vertegenwoordigers. Ze hebben aan kunnen geven wat zij nodig hebben om tot uitvoering te komen van S-NSO en NSA.

UITKOMSTEN: HET WENSENPAKKET

Het onderzoek heeft geleid tot een wensenpakket met betrekking tot vijf bouwstenen voor de organisatie van S-NSO en NSA. Omwille van de bondigheid van dit artikel zijn de uitkomsten kernachtig samengevat.

Aanbod

Er zijn meerdere activiteiten waar kinderen uit kunnen kiezen. Sport is onderdeel van een groter aanbod aan activiteiten op het gebied van onder andere cultuur, kunst en muziek. Het is bovendien geen eenzijdig sportaanbod. Brede kennismaking en doorstroming naar sport is van belang.

Er is sprake van een dagarrangement; er zijn activiteiten en begeleiding van 07.30 uur tot en met 18.30 uur.

Er is een doorlopend en duurzaam (structureel) sportief aanbod, ook in de vakanties.

Het aanbod is in beginsel toegankelijk voor alle kinderen, niet alleen de kinderen van werkende ouders. Er is op minimaal drie dagen een sportief aanbod. Er moet tijdig voldoende plaats zijn, in afstemming op de vraag van ouders.

Naast sportaanbod is er ook aandacht voor spelen en bewegen. Opvangtijd is vrije tijd (niet gericht op cognitief leren). Er is sprake van een doorgaande leerlijn: dezelfde pedagogische en inhoudelijke aanpak binnen schooltijd als buiten schooltijd.

Personeel

De begeleiding is professioneel (afrekenbaar op resultaten) en heeft voldoende pedagogische kennis en vaardigheden (opleidingsniveau 3). De begeleiding heeft tevens voldoende sportinhoudelijke kennis. De sportieve begeleiding is beschikbaar direct na schooltijd en tot 18.30 uur onder leiding van een coördinator of 'verbindingsofficier'.

Organisatie

Er is structurele samenwerking tussen opvang - school - sportaanbieder. De 'verbindingsofficier' heeft het mandaat om de samenwerking aan te sturen. De verantwoordelijkheden zijn helder en vastgelegd. Bij voorkeur ligt de uitvoerende regie (coördinatie) bij school of BSO. Zelfs sterke sportverenigingen worden alleen ingezet als sportaanbieder, niet als coördinator.

'VOOR MEER BEWEEGKANSSEN IN DE NASCHOOLSE OPVANG OF NASCHOOLSE ACTIVITEITEN'

De beleidsmatige regie ligt bij de gemeente, door verankering in sportstimuleringsbeleid en liefst breder in integraal jeugdbeleid. De coördinator is in staat om te gaan met cultuur- en professionaliteitsverschillen tussen lokale partijen (opvang, onderwijs, sport). Zo mogelijk ondersteunt een bovenlokale organisatie de planmatige opzet.

De overhead moet tegelijk zo veel mogelijk worden beperkt. Bovendien moet er zo min mogelijk sprake zijn van verplaatsing tussen locaties.

Accommodatie

Bij voorkeur is er een locatie dichtbij de school en in de wijk, waarbij de buitenruimte, het schoolplein en het buurtplein of de sportaccommodatie optimaal benut worden. Er zijn voldoende vierkantenmeters met multifunctionaliteit en geschikt voor sport. De veiligheid van de locatie is gewaarborgd, met aanvaardbare risico's.

Regelgeving

Afstemmen tussen de wet PO (primair onderwijs) en wet Kin-

deropvang is noodzakelijk. Regels mogen niet strijdig zijn maar verbindend en stimulerend.

De verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid is helder vastgelegd. De afstemming tussen de CAO's van betrokken uitvoerders uit verschillende werksectoren is van belang om rechtspositie te waarborgen.

NSO OF NSA: EEN KWESTIE VAN KIEZEN!

Uit de bijeenkomsten is gebleken dat de praktijk allereerst een aantal fundamentele keuzes dient te maken. Welke zijn dat?

Bereiken van kinderen

Voor welke kinderen staan de activiteiten open? Alleen voor de kinderen die gebruikmaken van opvang, voor alle kinderen van een school of zelfs voor alle buurtkinderen? De kans dat de vaak minder actieve kinderen van ouders met lagere sociaal economische status (LSES) niet bereikt worden als het alleen om opvang gaat, is groot. Het zijn vooral de tweeverdieners die van opvang gebruikmaken en dat betreft nu slechts 7% van alle kinderen.

De aard van de activiteit

Met de aard van de activiteit wordt bedoeld dat het gaat om sport of om bewegen en spelen. Die keuze is heel bepalend voor het aan te trekken kader, de accommodatie, de materialen, de risico's voor ongevallen, et cetera.

Als de BSO insteekt op een sportief aanbod, dan houdt dat in dat er meer sporttechnische kwaliteit moet worden gevonden. Bovendien blijken veel BSO-locaties niet over voldoende en doorgaans weinig uitdagend ingerichte buitenruimte te beschikken (Van Liempd en Hoekstra, 2006). Samenwerking met en/of inhuren van sportverenigingen met eigen accommodatie ligt voor de hand.

Hier ligt een mogelijkheid voor een combifunctie: docent LO én NSA-docent of coördinator. Mocht de keuze op meer bewegen en spelen vallen, dan valt te verwachten dat de drempel lager komt te liggen voor inactieve kinderen, die de competitie in een vereniging uit de weg gaan of het motorisch niet aankunnen. Bovendien zijn geen extra sporttechnische competenties nodig.

De mate van pedagogisch klimaat

Hiermee wordt bedoeld op de opvoedkundige betekenis van de activiteiten, aangeboden door personeel met een bepaalde mate van pedagogische competenties. Uit het veld komt naar voren dat het aanbod minimaal veilig, vertrouwd en speels moet zijn. Op dit vlak is er een grote diversiteit mogelijk in competenties van de begeleiding. Gaat het om opvang, dan zijn die pedagogische competenties vereist door de wet. Indien het gaat om naschoolse activiteiten, dan zijn die competenties en het (opleidings)niveau daarvan niet vastgelegd. De opleidingen voor sport en bewegen (CIOS en met name bondsopleidingen) bevatten naar mening van het veld onvoldoende pedagogische inhoud. Door de inzet van lobs (niveau 4) als NSA-docent (combifunctie) zijn twee vliegen in één klap te slaan: én sporttechnische kennis én voldoende pedagogische vaardigheden in huis halen.

De mate van leren

Staat 'leren' voorop of gaat het in de kern om tijdspassing? Zijn de activiteiten te plaatsen in de gedachte van doorlopende bewegingsleerlijnen en dus gericht op het aanleren van bewegingsvaardigheden? Is het wenselijk dat er een logische relatie is met het bewegingsonderwijs en met sportbeoefening in georganiseerd verband? Het kan zo zijn dat de activiteiten bedoeld zijn als kennismaking met verschillende takken van sport. De keuze op dit vlak heeft ook krachtige invloed op kader en accommodatie-eisen. Als bewegingsleren meer centraal staat, kan dat voor scholen een argument zijn om te investeren in het vak bewegingsonderwijs door middel van het aanstellen van een vakdocent bewegingsonderwijs, als die er nog niet is.

Gaat het om opvang als tijdspassing dan is een SPW-opleiding voldoende.

De omvang

Deze keuze betreft het aantal dagen dat het aanbod moet plaatsvinden. De Brede analyse school en sport (TCBA, 2006) wijst uit dat een vijfdaags sportaanbod voor het onderwijs geen haalbare kaart is. Voor hoeveel dagen per week kiezen aanbieders van S-NSO of NSA? De drukst bezette dagen van de naschoolse opvang zijn maandag, dinsdag en donderdag.

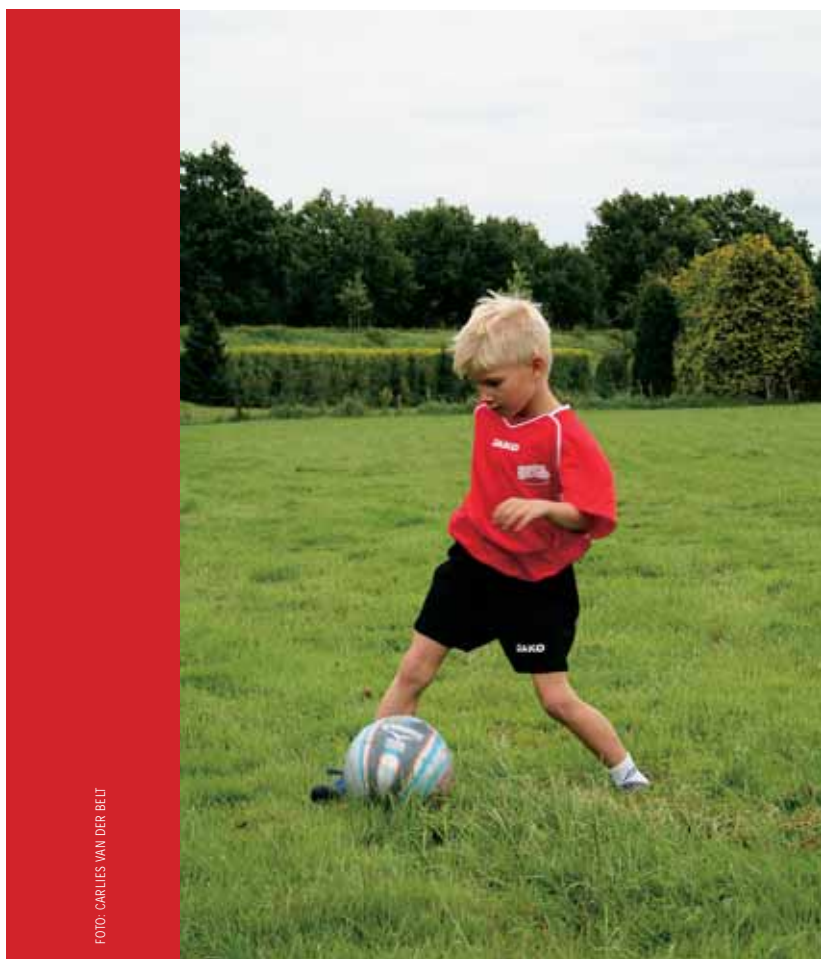

FOTO: CARLIES VAN DER BELT

Kan het zijn dat een kinderopvangorganisatie dan kiest om op deze drie dagen tenminste één sport-BSO-groep te hebben? Als kinderen en ouders dat willen, kunnen ze zo drie dagen per week sporten na school. Of kiest men voor één vaste dag in de week sport-BSO?

AANBEVELINGEN AAN VWS

Op basis van het onderzoek heeft NISB aanbevelingen gedaan aan VWS.

Afstemmen regelgeving wet PO en wet KO

De meest pregnante belemmeringen in het werkveld liggen op het vlak van regelgeving. Aansprakelijkheid, leidster/kind-ratio, opleidingsniveau, ruimte-eisen en financiering/fiscalisering zijn nu afwijkend geregeld onder de wetten voor kinderopvang en PO. Op al deze vlakken dienen beide wetten gesynchroniseerd te worden voor S-NSO en NSA.

Investeren op combifuncties

Uit het veld komt de duidelijke roep om combinatiefuncties. Er is onderscheid gemaakt in combinatiefuncties op het niveau van coördineren én het niveau van uitvoeren. De behoefte aan een coördinatiepunt van de samenwerking tussen onderwijs, opvang en sport is het meest gehoord. Om echt resultaat te boeken zou de verbindingsofficier zeggingskracht moeten hebben, dat wil zeggen invloed hebben op het beleid van de werkgever en/of partners en een werkbudget tot zijn of haar beschikking hebben.

Andere voorbeelden zijn een vakleerkracht bewegingsonderwijs met een coördinatie-taak in de S-NSO en NSA. Of een lobo's'er die de groepsleerkracht assisteert in de les LO en tevens als coördinator van NSA optreedt. Ook kan een werknemer van de BSO de coördinatie-taak van S-NSO of NSA op zich nemen. De praktijk (ervaringen School & Sportprogramma) wijst uit dat vier uur in de week per school voldoende kan zijn.

Verbinden en/of aanvullen van opleidingen

De huidige opleidingen moeten beter aansluiten op de vraag naar bepaalde functionarissen in het veld. De opvangbranche mist BSO-begeleiders met voldoende sportieve vaardigheden om de S-NSO te verzorgen, en dat vinden de leidsters zelf ook een belemmering. De kinderopvang meent dat de sportopleidingen (roc Sport en Bewegen, cios, bondsopleidingen) onvoldoende pedagogische inhoud hebben.

Vastleggen minimaal opleidingsniveau NSA

Uitvoering van NSA is momenteel niet gereguleerd. Het veld verlangt voor het uitvoeren van sport- en beweegkennis-making na schooltijd minimaal S&B-3. Voor het coördineren van S-NSO/NSA is S&B-4 vereist.

Aanleg of aanpassen sport- en speelplein bij school

Aangezien de huidige situatie op veel scholen en BSO-locaties te wensen overlaat, is het nodig om te investeren in meer sport- en beweegruimte in de directe buurt van de school. Dichtbij of op school, zodat verplaatsingen zoveel mogelijk

Concrete adviezen

- 1 Onderzoek doen naar de discrepanties en belemmerende regels wet PO en KO.
- 2 Gewenste veranderingen in één van de wetten doorvoeren.
- 3 Een tijdelijke subsidie voor combifuncties waarbij het coördineren van S-NSO en NSA onderdeel uitmaakt van de functie.
- 4 Een tijdelijke subsidie voor het opleiden en aanstellen van de uitvoerders S-NSO en NSA.
- 5 Competentieprofiel SPW-3 uitbreiden met beweegcomponent en competentieprofiel S&B-3 uitbreiden met pedagogische component.
- 6 Opleidingen/modules ontwikkelen: op roc SB/cios een module Kinderopvang starten van minstens 160 uren en op de SPW-opleiding modules voor sportieve begeleiding/vaardigheden (320 uren) bij leid(st)ers(niveau 3) en coördinatie-taken voor S-NSO/NSA (niveau 4) starten (320 uren).
- 7 Regels opstellen onder de wet PO, in afstemming met de georganiseerde sport.
- 8 Verlenging subsidieregeling multifunctionele sportaccommodaties en brede scholen (FES-gelden).
- 9 Verplichten en adviseren van gemeenten om speelruimtebeleid te formuleren met speciale aandacht voor medegebruik van openbare sport- en speelplekken door onderwijs-, opvang- en sportorganisaties en omgekeerd.
- 10 Vastleggen minimaal bruto totale oppervlakte buitenspeelruimte en minimaal acht vierkantenmeter per kind (advies Van Liempd en Hoekstra, 2006) op de BSO en op school.
- 11 Inrichtingseisen voor (school)buitenspeelruimte formuleren (naar analogie van basisinrichting gymzalen).
- 12 Een tijdelijke subsidieregeling ter stimulering van de ontwikkeling van brede scholen met onder andere een aanbod S-NSO en NSA.

voorkomen kunnen worden en ouders zich kunnen concentreren op één breng- en haalplek.

Opstellen van landelijk bredeschool-beleidskader

De brede school als trekker kon op de meeste steun rekenen uit het veld. Een bestaand samenwerkingsverband, al dan niet fysiek samen in één gebouw maakt de organisatie van NSA en/of S-NSO relatief gemakkelijk. De aanwezigheid van professionals en de BSO als kernpartner van het onderwijs zijn belangrijke randvoorwaarden. Er is een richtinggevend beleidskader nodig. Dat zou ook functioneel moeten zijn bij de ontwikkeling van nieuwe brede scholen.

Over de auteur

Danny van Dijk is programmamanager NISB

Onderzoekers: Dayenne L'abée, Yrsa Wagemaker, Monique Hampsink, Danny van Dijk

Het volledige rapport is verkrijgbaar bij NISB

Correspondentie: danny.vandijk@nisb.nl